RÖSTRÄTT FÖR KVINNOR

Tidning utgiven av Landsföreningen för kvinnans politiska rösträtt.

MOTTO: *Vi kunna aldrig göra så mycket för en stor sak som en stor sak kan göra för oss.*

V. ÅRG. | STOCKHOLM, 15 AUGUSTI 1916. | N:r 16.

Självransakan.

Sommaren är vilans tid. De jäktande arbets- och föreningsmänniskorna söka sig då om ock endast för några korta veckor eller dagar, ja timmar, ut till naturen, till ensamheten och stillheten. Det blir ett behov att komma bort från det dagliga, att få liksom ta hand om sig själv och samla sina tankar. Avståndet gör perspektivet större, gör det lättare att överblicka det, som skymdes av de dagliga omsorgerna.

Det händer, då ett arbete fortgått under en följd av år, att det blir till slentrian, att för slitet och knoget, detta dagliga enahanda, de som äro fästa vid arbetet komma bort från idealen och glömma innebörden av det de ha för händer. Detta är ett oundvikligt ont, ingen går fri härför och icke heller de, som arbeta för rösträtten. Allt efter som åren gå, arbetet ökas och målet alltjämt synes fjärran, är det som om det andliga innehållet, de bärande principerna så småningom plånades ut. Vi känna ej längre, att vi arbeta för en stor sak, och vi låta oss tryckas ned av tidsförhållandena. Men då vi kommit så långt är tid att stanna, att för en stund lägga arbetet åt sidan och ta sig en tankeställare.

Vi gå tillbaka till rösträttsrörelsens första dagar, då rörelsen vaknade "i de kvinnors hjärtan, som voro de starkaste och de största på sin tid", en Fredrika Bremer, en Susan Anthony, en Frances Willard, en Anna Shaw. Vad var det, som tände hänförelsens eld i deras hjärtan, vad var det som bar upp deras arbete, som gav dem kraft och hjälpte dem att hålla ut i striden? I ett av sina tal på Strängnäsmötet gav kyrkoherde Bruhn svar på denna fråga. Han talade om vår rösträttsflagga såsom symbol för våra strävanden, vår flagga i gult och vitt, *ljusets* och *renhetens* färger.

I mörka stunder, då vi tvivla på vår egen förmåga, på vårt arbete, ja, på själva "saken", då är det gott att ta fram och läsa om våra stora föregångskvinnor. Det är som om en annan och renare luft steg oss till mötes, som om ett nytt ljus kastades över de förhållanden, under vilka vi själva arbeta. Även de hade svårigheter att kämpa emot, inre och yttre likasom vi, och i många fall oändligt mycket större och svårare än våra, men de lämnade icke idealen ur sikte, de sprungo icke efter irrblossen, det som bländar för stunden, de följde sin stjärna och voro den trogna. De visste vad de kämpade för, och de levde som de lärde.

På oss, som skola fortsätta deras arbete och föra det vidare, vilar ett stort ansvar. Men i den mån, som vi uppfatta detta ansvars verkliga innebörd och låta oss genomsyras därav, skall det bli oss lättare att bära. Medvetandet att det är för de högsta etiska och moraliska värden vi kämpa, skall göra kampen lättare. Vissheten att det är en renare luft, som vi vilja ha införd i politiken, skall försona många kvinnor med den för dem annars ofta motbjudande tanken att behöva "blanda sig i politiken". Förhoppningen om ett krafttillskott i kampen för ideella mål skall förmå många män, som nu ställa sig ljumma för saken, att som kamrater sluta sig till våra led.

Men då måste vi själva ingjuta i vår rörelse en ny och levande ande, och vi måste gå till verket med rent uppsåt och med rena händer.

Vår ställning kan kanske bäst uttryckas med den bretagnske fiskarens ord:

Hjälp mig Gud! Havet är så stort, — och min båt är så liten!

Stöd arbetet för kvinnans politiska rösträtt genom att ingå som medlem i närmaste rösträttsförening och genom att prenumerera på Rösträtt för Kvinnor.

Och slutligen finns det i alla länder även män, vilka verksamt bispringa kvinnorna och enligt sina krafter vilja befordra kvinnans rätt. — Dessa män fordra rösträtt för kvinnan mindre av sympati för kvinnorna än av medlidande med den manliga politiken, icke för kvinnornas skull utan för politikens skull, emedan de hoppas att med kvinnorna ett nytt moraliskt element skall genomtränga politiken, vilket den är i behov av för att bliva tidens stora uppgifter vuxen.

Hermann Bahr.

Bland rösträttens utövare i Norden.

Valförberedelser och val.

I samtliga nordiska länder har under sommaren kvinnornas politiska livaktighet tagit sig uttryck på ett eller annat sätt. För vårt eget med avseende på kvinnans medborgerliga ställning så efterblivna land ha vi att anteckna mötet i Strängnäs den 17—18 juni. Ungefär samtidigt ägde Dansk Kvindesamfunds andra årsmöte efter segern rum i Aarhus, och i juli hade den norska Landskvindestemmeretsforeningen sitt årsmöte i Kristiania. I Finland slutligen, där lantdagsval förrättats i början av juli, har första delen av sommaren upptagits av valagitation och föredragsresor. På intet håll ha kvinnorna helt legat på latsidan.

Finland är ju det land i Norden, där kvinnorna med avseende på politiska rättigheter och bruket av dessa rättigheter hunnit längst. Men det är också här, som kvinnorösträtten längst varit under utövning.

Vid de nu senast förrättade valen ha icke mindre än 24 kvinnliga lantdagskandidater gått segrande ur valstriden mot 21 vid föregående val, respektive 12 och 10 procent av samtliga lantdagsmän. Av de valda tillhöra 3 svenska folkpartiet, 2 gammalfinska och 2 ungfinska samt 17 socialdemokratiska partiet. Av mera kända namn må nämnas fröken Annie Furuhjelm, d:r Jenny af Forselles, yrkesinspektör Vera Hjelt, skolföreståndarinnan Lucina Hagman, d:r Tekla Hultin, friherrinnan Yrjö-Koskinen och redaktör Miina Sillanpää. En besvikelse är att bland de valda icke återfinna namnet Dagmar Neovius. Genom att fröken Neovius föll igenom i Wasa läns södra valkrets, har Svenska folkpartiet och särskilt dess kvinnor förlorat en av sina främsta representanter i lantdagen, och lantdagsarbetet har blivit berövat en av sina mest dugande och beprövade krafter. Fröken Neovius hade tillhört lantdagen sedan 1907.

I *Danmark*, där kvinnorna på grund av världskriget och ur detsamma uppkomna förhållanden, ännu icke fått tillfälle utöva sina nyförvärvade politiska rättigheter, är den från rösträttsagitationen numera frigjorda kvinnokraften inriktad på en energisk och målmedveten upplysningsverksamhet. "Att utveckla och duktiggöra kvinnorna för den fullmyndiga medborgarens ansvar och arbete" har Dansk Kvindesamfund satt som huvudmål för sin nya verksamhet, och det var också detta, som gick som en röd tråd genom Aarhusmötets förhandlingar. "Kvinnorna och partierna" utgjorde ett annat av mötets viktigaste diskussionsämnen. Diskussionen härom utmynnade i en enhälligt antagen resolution, vari mötet "överlåter åt medlemmarna själva att avgöra på vad sätt de vilja söka att göra sitt inflytande gällande i dansk politik, men riktar en enträgen uppmaning till alla kvinnor att begagna varje tillfälle att skaffa sig en opartisk politisk upplysning och betraktar för ögonblicket det såsom en av Dansk Kvindesamfunds huvuduppgifter att genom kurser i samfundslära stödja kvinnornas strävanden i denna riktning."

Även i *Norge*, där kvinnorna redan fått stå provet vid ett par val, känner man ansvaret, som alltjämt vilar på den gamla rösträttsorganisationen, och behovet av en planmässig och utbredd upplysningsverksamhet. Med anledning av Landsföreningens nyligen hållna årsmöte skriver Nylænde: "L. K. P. R:s närmaste uppgift är nu — efter vår mening — att sprida upplysning till de många kvinnorna landet runt om hur de skola använda sin vunna medborgarrätt. Att genom föredrag och kurser undervisa dem om kvinnornas rätt och plikt att använda sin rösträtt för främjandet av goda och gagneliga samfundsangelägenheter." Många anse, att rösträttsföreningen borde upplösas, sedan dess närmaste mål uppnåtts. Nylænde visar på en mängd stora och krävande uppgifter, som göra L. K. P. R:s fortsatta arbete nödvändigt. En av de viktigaste är arbetet för kvinnliga representanter i Stortinget.

Från *Island* når oss underrättelsen att vid där förestående val till Altinget "Hjemmestyrepartiet" såsom kandidat uppsatt fru Briet Bjarnhjedinsdotter Asmundsson, känd såsom Kvennabladids redaktör och representant för Island vid flera internationella rösträttskongresser.

Använd L. K. P. R:s brevkort och agitationsmärken.

RÖSTRÄTT FÖR KVINNOR
utkommer den 1 och 15 i var månad.

Redaktion och Expedition: 6 Lästmakaregatan I
Redaktionstid: onsdag och lördag kl. 1/2 3—1/2 4.
Expeditionen öppen vardagar kl. 1—4.
Rikstel. 8600. Allm. tel. 147 29.
Telegramadress: Rösträtt, Stockholm.
Prenumeration genom posten:
Pris för 1916 Kr. 1:35.
Lösnummer 5 öre.
För utlandet sker prenumeration antingen genom posten eller genom insändande av 2 kr. i postanvisning till tidningens expedition.

RÖSTRÄTTSBYRÅN
Lästmakaregatan 6 I, Stockholm
Allm. tel. 147 29. Rikstel. 8600.
Öppen vardagar kl. 1—4.

Betydelsefulla framgångar i Förenta Staterna.

Kvinnorösträtten uppförd på samtliga politiska partiers program.

I förra numret av Rösträtt för Kvinnor kunde vi meddela, att det republikanska partiet i Förenta Staterna upptagit kvinnorösträtten på sitt valprogram. Härmed var det ena av de ledande politiska partierna i Amerika vunnet för saken och det återstod nu att se, vilket beslut det andra, det demokratiska, skulle komma att fatta på landsmötet i St. Louis. Redan tidigare hade frågan upptagits av framstegspartiet, socialdemokraterna och nykterhetsvännerna. Återstod endast demokraterna. Skulle de våga gå till presidentval på hösten med risk att förlora i alla de stater, där kvinnorna redan äro röstberättigade? Med 888½ röster mot 181½ beslöt mötet att följa de andra partiernas exempel och uttala sig för rösträtt för kvinnor på samma villkor som för män. Avgörande för beslutet, som föregicks av en långvarig och delvis mycket het debatt, var med all säkerhet ett meddelande till mötet, att presidenten Wilson ansåg kvinnorösträttens upptagande på programmet såsom ett oeftergivligt villkor för partiets seger och hans eget återval.

Där kvinnorna ha rösträtt.

Konungen av Norge har i statsråd den 21 juli till byråchef i justitiedepartementet utnämnt första sekreteraren i samma departement fröken Johanne Meyer.

Norges första kvinnliga byråchef är född 1863. Hon började sin bana som lärarinna, men lusten att studera blev henne övermäktig och 1892 tog hon studentexamen och 1901 juridisk embetsexamen med högsta betyg. Sedan 1903 har hon tjänstgjort i justitiedepartementets lagavdelning.

Ny redaktör för Nylænde.

Till Gina Krogs efterträdare som redaktör för Nylænde har utsetts fröken *Fredrikke Mörck,* ett val till vilket vi ha all anledning att gratulera tidningen. Fröken Mörck är såväl genom föredrag på olika platser i Sverige som genom ett flertal värdefulla bidrag i Rösträtt för Kvinnor väl känd av svenska rösträttskvinnor.

Meddelande från M. F. K. P. R.

Vid Strängnäsmötet lämnades till kyrkoherde Bruhn adresser på en del personer, som ansågos lämpliga att på olika orter bilda lokalavdelningar av M. F. K. P. R. Önskvärt vore, att de föreningar, som ännu ej lämnat dylika uppgifter, med det första insände sådana till *adjunkt N. Nordlund, Kristianstad.*

Fernqvists Kappaffär
33 Drottninggatan n. b. och 1 tr. upp 33
Stort lager av in- o. utländska nyheter
i alla slags
DAMKAPPOR, DRÄKTER & KJOLAR
till billiga bestämda priser. Obs.! Beställningsavdelning.

Två år.

Av Anna B. Wicksell.

Kriget har varat i två år. Och ingen människa vågar lova eller försäkra, att vi icke ännu en gång skola få en årsdag att genomgå. Vi ha samlats alla i dessa dagar i böner om fred, längtan efter fred; här i de neutrala länderna ha vi kunnat demonstrera för freden; vi ha känt de krigförandes lidande och nöd bakom oss; de få ej skrika ut sin längtan och sin ångest — måtte våra rop skapa uttryck även för deras smärta, det lättar alltid för ett ögonblick. Endast för ett ögonblick; ty på botten av all ångest, hos de krigförande och hos oss, ligger en enda gemensam känsla — vanmakt, vanmakt.

Hur skall blodbadet kunna hejdas, hur skall freden kunna skapas och förverkligas; framför allt, hur skall freden, då den en gång kommer, bli en verklig och varaktig fred? Hur kunna vi förvärva den ödmjukhet och den visdom, som offrar ögonblickets hämndlust och hatkänsla för hänsynen till framtiden, till de kommande generationerna? Hur kunna vi skydda våra barn och barnbarn och alla kommande släkten mot att också de få genomgå denna outsägliga vånda? Den känsla, som behärskar oss alla, som gör oss sjuka in i själen, är den: vi veta intet, vi kunna intet.

Och dock — kanske vi kunde! Just såsom kvinnor kanske vi kunde. Om det viktigaste, ja det ena nödvändiga för oss är att skydda de kommande släktena, så låt oss komma ihåg, att vi såsom mödrar, såsom lärare äro det kommande släktets vårdare. Det vi vilja skydda dem emot är icke något yttre, något utifrån hotande; det är icke elden eller vattnet eller bergen; det fruktansvärda ligger inom oss och heter *krigets anda.* Må vi kvinnor börja tänka på, hur vi skola utrota krigets anda hos dem, som äro kött av vårt kött, och som vi älska högre än oss själva.

Krigets anda, det är den känsla, som säger: det krav, det intresse som mitt land gör gällande, det är så heligt, att ingen utjämning, ingen förlikning, ingen rättskipning kan göra det fyllest: endast vapnens makt, endast livets insats kan giva oss det helt, odelat och ärofullt.

Krigets anda, det är den tanke, som påstår: mitt lands livsintresse får ej småaktigt vägas och jämföras med andra länders livsintresse; det får icke frågas, om mitt land också har rätt till vad det begär, det får icke medgivas att det undersökes, hur långt vår rätt kan sträcka sig, det får icke jämkas eller träffas uppgörelser; ingen främmande får pröva, vad oss tillkommer; vad som är vår rätt, det bestämma vi själva.

Att motarbeta krigets anda är då först och främst en etisk uppgift. Vi måste hos oss själva och våra barn inprägla, att samma etiska norm gäller för stater som för individer, att min rätt överallt begränsas av annans rätt. Det säges att vi kvinnor ha en finare sedlighetsuppfattning än männens; jag är ingalunda säker på att det förhåller sig så utom möjligen på könssedlighetens område; men det spelar icke heller någon roll. Vår plikt härvidlag bottnar i vårt faktiska uppfostrarekall, och det bjuder oss att börja uppfostran med oss själva för att kunna fullfölja den gent emot barnen. Må vi ödmjukt ta itu med den uppgiften; må vi lära oss själva och våra barn, att den sanna fosterlandskärlekens innebörd är icke: rätt eller orätt — mitt land! utan: mitt land får aldrig göra orätt.

Att motarbeta krigets anda är också en politisk uppgift. Om staternas ömsesidiga krav skola böjas in under rättens och moralens principer, så måste rätten kunna prövas av en domstol eller intressena vägas av en opartisk myndighet. Sådana organ skapa icke sig själva; det fordras mycket vetenskapligt studium för att utröna, hur de skola inrättas, och mycket praktiskt politiskt arbete för att genomföra dem i verkligheten. I studiearbetet kunna vi alla deltaga, om icke såsom skapande så åtminstone såsom lärande och förmedlande; till det praktiska genomförandet sakna vi ju ännu i de flesta länder det politiska maktmedlet, rösträtten. Men aldrig kan kampen för rösträtten få en heligare innebörd än om den syftar till rättens förverkligande mellan staterna som mellan individerna. Att arbeta för freden i denna mening, det är den högsta fosterlandskärlek, ty det är att göra allt för att vårt land skall kunna få sin rätt utan att göra orätt mot någon.

Kvinnornas uppgift borde då vara att inarbeta i oss alla och i den kommande generationen en mera etisk och moralisk fosterlandskänsla och att sträva efter möjligheten att kunna giva röstsedelns sanktion åt arbetet för en mellanfolklig rättsordning.

Jag borde icke behöva skriva mera om detta. Men varken män eller kvinnor äro vidare starka i logiken, och jag vet, att många av dem som läsa detta komma att säga: ja, det är bra nog med freden, men hur är det med försvaret?

Det är min personliga åsikt, att en stat har samma rätt till försvar som en individ, rätten till nödvärn. Men vi skola besinna, att i praktiken är det icke alltid lätt att säga, vem som i ett krig är angripare och vem som försvarar sig. Den gamla ärevördiga folkrättsliga definitionen gäller visserligen ännu: det land försvarar sig, som har *justa causa belli,* en rättfärdig sak. Men ingen kan själv ensam avgöra, om hans sak är rättfärdig; även på denna väg komma vi tillbaka till kravet på en rättsordning mellan staterna. Den som vill vara säker på att veta vad som är ett försvarskrig kan enligt min åsikt begagna följande definition: Det land som först gjort allt vad i dess makt står för att främja rättsorganisationen mellan folken, och som därefter i det konkreta fallet erbjudit sig att begagna och för sin del underkasta sig alla de fredliga medel, som gällande folkrätt och folkrättslig vetenskap ställt till dess förfogande — om det får avslag på dessa yrkanden av en övermodig motståndare, så är det ett rättmätigt försvar, även om det själv skulle komma att utfärda krigsförklaringen. Något annat verkligt och säkert kännetecken på ett försvarskrig känner jag icke.

•

Må vi kvinnor icke låta stundens känsla av vanmakt trycka oss till jorden. Må vi rikta blicken mot framtiden, vilken är förmer än ögonblicket, må vi känna ansvaret som släktets mödrar, må vi göra vårt till att skapa en mellanfolklig moral och former för dess förverkligande. Och må vi alltid ha överst i vårt medvetande, när vi arbeta för vår rösträtt, att den är ett medel för etiska mål.

Elegant
kemiskt tvättad och prässad blir Eder kostym, klänning, kappa eller överrock, om densamma insändes till
Örgryte Kemiska Tvätt- & Färgeri A. B.
GÖTEBORG

Sophie Broström 50 år.

Kristinehamns F. K. P. R:s ordförande, fröken Sophie Broström, fyllde den 30 juli 50 år, varmt hyllad av olika medborgargrupper i det samhälle, som hon ägnat ett verksamt livs intresserade arbete. Fröken Broström, som börjat sin bana som lärarinna, blev tidigt fäst vid det tidningsföretag, som ägdes och leddes av fadern, boktryckaren och riksdagsmannen Anders Fredrik Broström. Så småningom kom hela skötseln av tidningen, Värmlands Allehanda, och av hela tryckeriet att vila på fröken Broström, som med sällspord reda och duglighet uppehöll det maktpåliggande och i flera avseenden bekymmersamma arbetet, tills tidningen efter faderns död upphörde. Genom sin publicistiska verksamhet kom fröken Broström att få en djup inblick i samhällets kommunala, politiska och sociala frågor, och hennes allmänintresse har vid många tillfällen tagit sig uttryck på skilda sätt. Det var därför endast naturligt, att Kristinehamns frisinnade väljarekår, till vilken fröken Broström hör, skulle försäkra sig om en så insiktsfull och dugande kraft vid upprättande av kandidatlista för senaste stadsfullmäktigval. Från en suppleantplats har fröken Broström under detta år ryckt upp till ordinarie ledamot i Kristinehamns stadsfullmäktige, vars första kvinnliga medlem hon är.

Universitetsstipendiaten d:r *Ellen Gleditsch* har förordnats till docent i radiokemi vid Kristiania universitet. Ellen Gleditsch är elev av Madame Curie och hedersdoktor vid Smith College i Northampton, Mass., U. S. A.

Danmark har fått sin första kvinnliga teologie kandidat, i det fröken *Rigmor Larsen,* där avlagt teologisk ämbetsexamen. I väntan på att den danska lagen skall giva kvinnorna rätt att bekläda prästämbetet i statskyrkan, tänker fröken Larsen ägna sig åt undervisningen.

D:r Elsie Inglis, som lett det engelska Röda korsets arbete i Serbien, har vid den serbiske kronprinsens besök i England som en erkänsla för sitt duktiga arbete fått mottaga riddartecknet av Vita Örns orden, Serbiens förnämsta orden. D:r Inglis är den första kvinna, som fått denna utmärkelse.

A.-B. JOHN V. LÖFGREN & C:o
Kungl. Hofleverantör
Rikst. 4 29 **Fredsgatan 3, Stockholm.** A. T. 50 48
Sveriges äldsta, största o. bäst renommerade specialaffär i
Siden- & Ylle-Klädningstyger
Prover t. landsorten sändas gratis o. franco.

A. P. ANDERSSONS MÖBELAFFÄR
STOCKHOLM
Gamla Kungsholmsbrogatan 26
(andra huset från Drottninggatan)
Stort lager af finare och enklare
MÖBLER
i ek, mahogny, valnöt samt andra träslag äfven målade, till billigaste priser.
Allm. Tel. 11410 Riks Tel. 6505

Advokat EVA ANDÉN
JURIS KAND.
Kvinnliga Juridiska Byrån
Vallingatan 18 - Stockholm C.
Rättegångar o. juridiska uppdrag av alla slag.
KL. 10—4.
Riks tel. 7576. Allm. tel. 18336.

E. o. Hovrättsnotarien
ELISABETH NILSSONS Advokatbyrå
Södergatan 14, Malmö
Tel. 6137
Rättegångar och Juridiska uppdrag av alla slag.

Nyaste rösträttslitteratur.

Kvinnorörelsens landvinningar.
2 öre pr st. eller 1:50 pr 100.

Rösträttsbrevet för dagen.
Av *Elsa Alkman.* Pris 5 öre.

Varför vi måste arbeta för rösträtten,
2:dra uppl. Av *Karin Fjällbäck Holmgren.* Pris 5 öre.

Statsministerns döttrar, Skådespel i 3 akter.
Av *Frigga Carlberg.* Utgivet på Göteborgs F. K. P. R:s förlag. Pris 75 öre.

Nyaste rösträttsbrevkort.

I konstnärlig omramning i rösträttsfärgerna och med rösträttsmärket, med uttalanden av Fredrika Bremer, Selma Lagerlöf och Ellen Key.

Med svenska flaggan och rösträttsmärket.
Pris 5 öre pr st. eller 4:— kr. pr 100.

Rekvireras från
Rösträttsbyrån, Lästmakaregatan 6
Stockholm.

Sommarmötet i Strängnäs.

En efterskörd ur pressen.

Betydelsen av årliga sommarmöten och dessas förläggande till olika delar av landet står nog klar för de flesta rösträttskvinnor, men *hur* betydelsefulla dessa möten i själva verket äro, därom får man dock först riktig klarhet, då man tar del av en högermans intryck från det nu senast hållna mötet. *I Strängnäs Tidning* (höger) sammanfattas dessa sålunda:

Det kan ju härvid förtjäna fastslås att den kvinnliga rösträttsrörelsen tydligen trängt sig fram inom olika samhällsgrupper på ett sätt, som är nog så anmärkningsvärt. Man fann ju bland mötesdeltagarna verkligt representativa personligheter, vilkas namn åtnjuta det högsta anseende inom alla kretsar.

Här nämnas några namn, bland dem fru Agda Montelius och docenten Hilma Borelius. Vidare heter det:

Över huvud synes det vara ett utmärkande drag hos den kvinnliga rösträttsrörelsen att bildningen är starkt representerad inom densamma. Och detta kan ju icke annat än betecknas såsom en verklig styrka, icke blott och icke huvudsakligen därför att rörelsen därigenom måste vinna i pondus, utan framför allt därigenom att den kvinnliga rösträttsrörelsen på det sättet varder tryggad mot överdrifter och förirringar, som kunde vara ägnade att verka skadligt i ena och andra hänseendet. Över huvud måste man ju också erkänna även om man icke anser sig kunna gå med på det kvinnliga rösträttskravet, att den kvinnliga rösträttens förkämpar allt intill denna dag uppträtt på ett i allo värdigt och sympativäckande sätt. Det må tillgivas oss att vi i detta sammanhang tillåta oss understryka, vad vi tillförene åtskilliga gånger framhållit: att de politiserande männen ofta nog kunde ha mycket att lära av de för sina önskemåls förverkligande kämpande kvinnorna. De hava verkligen städse — och det visar sig i eminent grad just vid Strängnäsmötet — lagt i dagen en förmåga av självbehärskning, av självdisciplin, som är högsta erkännande värd. Ja, detta är så mycket mera förtjänt av erkännande, som det ju måste medgivas, att motståndarna till kvinnorösträtten icke alltid iakttagit den hänsynsfullhet och den goda ton, som man kunde vänta och fordra.

Det förtjänar ock beaktas, att under diskussionerna de stora, allmänna samhälleliga synpunkterna städse höllos klart i sikte. Givetvis förbisåg man icke den betydelse den kvinnliga rösträttens genomförande kan hava just för kvinnorna själva, för tryggande och förbättrande av deras ställning, men i huvudsak höll man alltid uppmärksamheten skarpt riktad just på de allmänt samhälleliga intressena och den betydelse det kan hava för dem att kvinnlig kraft, kvinnlig erfarenhet, kvinnlig finkänslighet och kvinnlig uppfattning få göra sig gällande, även då det varder fråga om att bestämma rörande folkrepresentationens sammansättning. Även härvidlag kunde man visserligen hava åtskilligt att lära av kvinnorna på manligt håll.

Artikelförfattaren slutar med att framhålla att de estetiska intressena givetvis mera komma till sin rätt på ett kvinnligt möte. "Kvinnorna hava ju i allmänhet klar blick för skönhetsvärdenas betydelse", och här talas i entusiastiska ordalag om musikstunden i domkyrkan, som "för deltagarna blev en verklig högtidsstund, som de länge skola bevara i tacksam erinring", och om Luleåkören, som "på ett ytterst förtjänstfullt sätt bidrog att giva åt mötet en stämningsfull prägel".

Men även från vänsterhåll har efter Strängnäsmötet oförbehållsamma erkännanden kommit rösträttsrörelsen till del. Med anledning av mötets vädjan till regeringen att till nästa riksdag framlägga proposition om rösträtt för kvinnor upptar *Hudiksvalls Nyheter* i en ledande artikel frågan till behandling. Tidningen börjar med att med stöd av opinionsyttringens imponerande siffra konstatera

att det snart är ute med påståendet om kvinnornas egen likgiltighet inför sin största fråga och detta är i och för sig en betydelsefull framgång,

och fortsätter:

En annan icke mindre viktig ligger uti den ständigt ökade respekt den svenska kvinnliga rösträttsrörelsen, trots allt hån och oförståelse, tillvunnit sig. I detta avseende går det visserligen sakta, men det är dock tydligt att det för allt flera ansvarskännande medborgare börjar bliva uppenbart att kvinnornas rösträttskrav icke längre kan avfärdas med ett överlägset manligt löje. För de motståndare, som icke för alltid fastnat i dogmen om mannen såsom den allena styrande, bör det numera icke vara svårt att inse att den kvinnliga rösträttsrörelsen, såsom man hittills så gärna velat göra gällande, icke bedrives av några emanciperade, excentriska suffragettyper, vars största nöje är att bekämpa mannen, utan att den ledes av intelligenta, vidsynta och varmt kännande samhällsmedlemmar, vars insikter och inflytande på olika områden samhället icke längre har råd att undvara.

Det är på hög tid att även den handfulla samling konservativa män, som bildar vår huvarande regering, kommer till insikt härom. Det finns inga bärande skäl, som tala för att kvinnorna skola vänta längre. Vårt långa dröjsmål med att införa den allmänna rösträtten för män har icke skänkt oss några angenäma erfarenheter. Det inses nu tämligen allmänt att det var ett svårt fel i hushållningen med vår nationella kraft att så benhårt vägra de rättigheter, som borde ha skänkts det svenska folket med varm hand för flera tiotal år sedan.

— — —

Det ligger icke i nationens intresse att kvinnornas rösträtt skall gå den vägen för att förverkligas, och det är med hänsyn härtill, som man nu förväntar att regeringen skall visa sig vara vidsynt nog att tillmötesgå kvinnornas begäran och sätta in sin kraft på att förverkliga deras krav, som allt mera blir ett med strävandena att komma in i lyckligare banor för den mänskliga utvecklingen. Det manliga samhällets stora bankrutt har ådagalagt att det icke går väl, om hälften av människorna hållas utanför bestämmanderätten om hur allt skall ordnas. Den sanningen har blivit så uppenbar genom kriget att man vägrar att tro att det fortfarande finnes män, som icke vilja se den och som icke känna sig manade att sätta in sin kraft på att bringa den till seger i samhället.

Till slut må anföras även några ord ur *Karlstads-Tidningen,* som med anledning av Strängnäsmötet och där gjorda uttalanden ägnar kvinnornas rösträttsfråga en ledande artikel:

Kvinnorösträttens utsikter efter kriget bli väl mycket beroende av den politiska vindriktning, som kommer att blåsa upp ur dess följder. Kommer reaktionen att få överhand och uppbåda alla gamla grova och råa instinkter under sina fanor, då ha kvinnorna inte mycket att vänta av den närmaste tiden. Här i landet sitter nu nämda forntidsmakt dryg och däst i högsätet. Berusad av "1914 års idéer", är den minst av allt benägen att lyssna till något så omanligt och omilitäriskt som talet om rätt för kvinnor.

— — —

Men trots allt: flenders övermod, vänners ljumhet samt fel eller svek i egna led — sådant måste varje reformrörelse räkna med —, ha rösträttskvinnorna ändå inte skäl att fälla modet. Särskilt här i landet äro de på det hela taget mycket förmånligt ställda tack vare — våra skandinaviska grannländer. I Norge och Danmark — liksom i Finland, fastän det ju intar en annan ställning — äga kvinnorna politiska rättigheter i samma utsträckning som männen. Ett sådant grannskap kan omöjligen undgå att verka även här. Må Första kammaren förhärda sig sju resor, det hjälper inte på längden. Fast nog är det mycket möjligt att kvinnorna inte få sin rätt förr än den 40-gradiga skalan, som står och stänger för så många andra reformkrav i detta land, gått all världens väg.

Riks 2550 Allm. 6296
La fleuriste
Kgl. Hofblomsterhandel
Malmtorgsgatan 6, Stockholm

Ett kvinnoverk.

Föreningen koloniträdgårdar i Stockholm tio år.

En liten prydlig bok ligger nu i bokhandeln,* en bok över vilken varje kvinna kan känna sig stolt, ty den är ett överskådligt och synnerligen planmässigt utfört vittnesbörd om den verksamhet, vartill Anna Lindhagen tog initiativet i Stockholm efter en vistelse i Köpenhamn år 1903.

Visserligen fanns det redan några få koloniträdgårdar i Stockholm förut, men att de ha det omfång och den betydelse de nu äga, är helt säkert hennes verk.

Sin första uppmuntran fick Anna Lindhagen av riksmarskalken von Essen, som redan år 1904, alltså ett år efter sedan hon hade börjat, utverkade upplåtelse av mark å Djurgården, den nu så välkända trädgården vid Värtan, där Anna Lindhagen i många år själv haft sin lilla trädgårdslott, och där hon med de många andra kolonisterna stred med svårigheten, att anläggningen låg åt norr. Nästa område, som uppläts var Stadshagen, därefter det vid Söderbrunn.

Först 1906 bildades själva föreningen och då koloniserades området vid Eriksdalslunden, måhända det mest välbelägna av alla. Föreningens första styrelse, med fröken Anna Lindhagen som ordförande, utgjordes av fröken Sigrid Hård af Segerstad, hr A. Lindberg, bibliotekarien Fr. Nilsson, professor K. Warburg samt fröken Anna Åbergsson. Denna senare är nu fröken Lindhagens bästa hjälp. Hon har tagit verksam del i betydande utvidgningar av trädgårdarna, i startandet av en del nya områden och i föreningens ekonomiska förvaltning.

Ungefär samtidigt med Eriksdalslunden startades trädgårdarna vid Barnängen, också tillhörande Stockholms stad. Området vid Frimurarbarnhuset vid Drottningholmsvägen, det nästa som koloniserades, tävlar kanhända med Eriksdalslunden i popularitet.

På de senaste åren har verksamheten utvidgats med områden från Stockholms stads lantegendomar: Dalen vid Enskede, Alviken och Mossen vid Bromma. För närvarande disponerar föreningen 1,619 lotter, d. v. s. över hälften av alla koloniträdgårdar i Stockholm.

Byggnadsverksamheten vid koloniträdgårdarna är ett helt kapitel för sig. Anna Lindhagen har tagit itu med att det skall byggas planmässigt. Föreningen tillhandahåller ej blott särskilda ritningar, efter vilka de s. k. lusthusen skola byggas, utan utpekar även platsen i trädgården, där lusthusen skola vara belägna. Med outtröttlig energi har Anna Lindhagen arbetat för att kolonisterna skola efterleva föreskrifterna och från de bästa förmågorna, som t. ex. från Ragnar Östberg har hon förvärvat ritningar för ändamålet. Först i början var Anna Lindhagen själv byggnadskontrollant och ända till sent in på sommarkvällarna kunde hon, med måttstock i hand, undervisa kolonisterna. Hon hade stora svårigheter att få lämpliga byggnadskontrollanter, men att döma av hrr Forséns och Larssons förträffliga uppsatser i den tioårsskriften åtföljande trädgårdsboken äro de värdiga medhjälpare och arbetskamrater åt Anna Lindhagen.

Allt efter som lusthusen vid de större områdena längre utanför staden ha fått byggas större, har trädgårdarnas sociala betydelse ökats, i det att de större lusthusen äro verkliga sommarbostäder för arbetarfamiljerna.

Har Anna Lindhagen haft mycket arbete och många svårigheter att kämpa emot, ha dock även framgångarna varit stora. År 1909 t. ex. deltogo några kolonister i trädgårdsutställningen på Djurgården. Den, som minns Anna Lindhagen då, vet hur hon gladdes åt de av kolonisterna förvärvade prisen, 17 pris och 3 hederspris, som om de tilldelats henne själv. År 1913 anordnade föreningen egen pristävlan. Till prisen hade summor skänkts bl. a. av änkedrottningen och av prins Eugen samt av Stockholms-Tidningen och Aftonbladet. År 1914 är ej heller att förglömma, då deltog föreningen i Baltiska utställningen, dels inom Centralförbundet för socialt arbete, dels inom Årstas sociala avdelning.

Hur allmänt uppskattat företaget nu är, visar bäst de sakkunniga och intressanta uppsatser hon lyckats förvärva för tioårspublikationen, t. ex. om fruktodling av Sigrid Hård af Segerstad, om klängväxter av Ellen Nordenstreng, om sättet att konservera trädgårdsprodukter av Märta Gustafsson, om köksväxter av Stina Swartling, om vegetabilier av Gertrud Bergström, för att endast nämna några.

Koloniträdgårdarna höra nu till arbetarbefolkningens största glädjeämnen. I dessa tider av umbäranden gå säkert dagligen många tankar av tacksamhet till henne, som genom sitt energiska arbete skaffat ej blott sommarsol och glädje, utan även lämplig föda åt många små fattiga arbetarbarn, de gå till Anna Lindhagen med hennes aldrig sinande entusiasm! *N. K:ger.*

* *Föreningen Koloniträdgårdar i Stockholm.* Tioårsskrift 1906—1916 med Trädgårdsbok. Svenska Andelsförlaget. Stockholm. 69 sid. Illustr. Pris 1:75.

KOOPERATIVA LIV
försäkrings-**FOLKET** beviljar livförsäkringar
anstalten
alla slag. Adress Box 233. Bliv ombud!
H. K. VASAGATAN 6.

Insätt Edra besparingar
i A.-B. NYA BANKEN.

Norra Bosättningsaffären
21 NORRTULLSGATAN 21
2:dra huset från Odenplan.
Lager av
Glas-, Porslin- o. Husgerådsartiklar.
Allm. Tel. 153 53.

HOTELL VICTORIA
Norra Smedjegat. 14, (Hörnet av Herkulesg.) Stockholms äldsta, billigaste och mest välkända privathotell. Tyst och fridfullt läge strax vid Brunkebergs- och Gustaf Adolfs torg. Elektriskt ljus o. telefon i rummen.
Vördsamt *Fru Greta Schubert.*
Post- o. Telegrafadr. HOTELL VICTORIA. Riks 53. Allm. 66 57.

RÖSTRÄTTSTIDNINGEN
tillhandahålles i
Ellen Nilssons Konst- och Pappershandel
Falkenberg. Tel. 189.

FRU HEDENSKOGS
Privata Förlossningshem
TROLLHÄTTAN
Rikstel. 145

Arvika Vagnfabrik, Arvika.
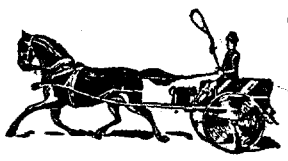
Sveriges största fabrik för tillverkning av alla sorters lyx- och arbetsåkdon
Utställning: David Bagaresgata 1, Sthlm.
Priskurant på begäran. Riks t. Arvika 87, Sthlm 45 44.
Begär priskurant även å **Kullageraxlar.**

Hotel d'Angleterre
Drottninggatan 6
STOCKHOLM
Rikstel. 21 42 och 21 64
REKOMMENDERAS.

Rygghållare
"Perfekt"

Den är oumbärlig för varje ung flicka med anlag för framåtlutande gång.
Uppgif ålder!
Pris pr st. 4.50.
Alla varor expedieras till landsorten mot postförskott + porto.
BUTTERICKS MÖNSTERAFFÄR
Riks 17 26. Drottninggatan 57 Allm. 14 10.
STOCKHOLM

HELFRID JOHANSSON
FÄRG-, KEMIKALIE- & PARFYMAFFÄR - Birger Jarlsgatan 29, Stockholm
Välsorterat lager av Sjukvårdsartiklar, Kammar, Speglar, Borstar, Hår- & Munvatten, Handcrêmer och Tinkturer, Tvål, Såpa och alla slags Putsmedel.
Telefonorder exp. omgående. Rikstel. 685. Sthlmstel. 8318.

egenskaper utmärka
Husqvarna Symaskiner:
Utomordentligt lätt gång. Mycket stor hastighet. Korta nålar. Största styrka. Mycket stor spole. Maskinen lämpar sig väl för brodering.

JACOBSONS VÄLKÄNDA
● TAPISSERI-AFFÄR ●
24 B Grefturegatan, vid Tattersall.
10 % RABATT — I VAROR — FRITT VAL.

Goda utsikter i Holland trots kriget.

Rösträttsrörelsen går framåt med stora steg, trots krigstider, tack vare dess seger i Danmark år 1915.

När regeringen sistlidne september hade förklarat, att det måste bli slut på "borgfreden" och lagstiftningen återtaga sin vanliga gång, grep sig kabinettet omedelbart an med arbetet, och den 1 november framlades det utlovade lagförslaget till en revision av författningen, vari föreslås valbarhet för kvinnor och rätt att välja i egenskap av elektorer. Naturligtvis är denna avbetalning å erkännandet av den fulla politiska jämnlikheten mellan könen i och för sig tillfredsställande, men helt belåtna därmed kunna naturligtvis icke våra holländska rösträttsvänner vara. Denna känsla delas av stora skaror i vårt land, såsom framgår av diskussionen om lagförslaget i pressen och på offentliga möten. Två politiska partier, socialdemokraterna och radikalerna, ha förklarat sig instämma i kvinnornas krav på fullt medborgarskap, och inom vart och ett av de övriga fem partierna, som äro representerade i Andra kammaren, har rösträttssaken vänner och försvarare.

Den 18 juni ägde en stor rösträttsdemonstration rum i Amsterdam, bestående dels av en procession, dels av ett friluftsmöte, vari deltogo omkring 18,000 människor, vilket tydligt visade folkstämningen med hänsyn till kvinnornas politiska rättigheter.

Den första delen av processionen, som utgjordes av Föreningen för kvinnans politiska rösträtt, hade en mera förfinad karaktär, ordnad som den var av en kommitté av konstnärer, under det att den senare delen av processionen, som bestod av de två politiska partier, som uttalat sig för kvinnornas sak och några föreningar, t. ex. skollärarnas, representerade den stora massan av folket. Dessutom fanns det fem musikkårer. Processionen tog 50 minuter att passera.

I spetsen för tåget redo en herre i svart och två damer i vitt, med rösträttsbaneret. Sedan kommo unga kvinnor i vitt, bärande sköldar med namnen på de stater, där kvinnor ha full politisk medborgarrätt, och unga kvinnor i gult med namnen på sådana stater, där kvinnorna ännu icke förvärvat den (t. ex. Sverige). Dessa följdes av ett dussin kvinnor i grönt, representerande de holländska pronvinserna och kolonierna, kring en ung furstinna till häst, symboliserande Nederländerna. Sedan kom Landsföreningens verkställande utskott och provinserna med lokalföreningarna i alfabetisk ordning. Av dessa buro många pittoreska nationaldräkter. Många inskriptioner prydda med vitt och gult och de olika lokalföreningarnas standar gåvo liv och omväxling åt det hela.

Den övriga delen av processionen, till större delen bestående av socialister med sina röda standar, gjorde ett helt olika intryck, icke mindre allvarligt i sitt rösträttskrav, men säkert mera talande om nöd. Det måste ihågkommas, att de närmast föregående dagarna det rått brist på billig föda i huvudstaden på grund av regeringens otillräckliga åtgärder för distributionen av livsmedel. Det var till och med ett litet intermezzo i processionen, då en grupp anarkister störde ordningen genom att ropa på föda. Men polisen återställde snart lugnet.

Vid friluftsmötet, varmed demonstrationen avslutades, betonades statens behov av mödrarna och av deras omsorger och förutseende. Från var och en av de fyra talarstolarna talade en deputerad och tre kvinnor, och vid var och en antogs slutligen enhälligt en resolution, fordrande jämnlikhet för män och kvinnor, uttryckt genom författningen.

Demonstrationen var en storartad succès; pressen var välvillig i sina referat, med undantag blott av anarkisterna, som nyligen haft lyckan att för sin sak vinna Hollands största skaldinna. Det är möjligt, att denna starka yttring av rösträttsvänlig stämning inom det holländska folket kan skaffa oss seger, när stunden är inne för en revision av författningen.

Ej heller saknas de tecken till seger, som vanligen åtföljа politisk framgång: jag menar antis verksamhet och opposition inom de egna leden. Antis kommo med en petition med 43,000 namn, samlade ingen vet hur eller av vilka, och ett femtiotal s. k. "äkta feminister", lämnade F. K. P. R. med den förklaringen, att kvinnornas rättigheter aldrig kunna erövras med tillhjälp av politiska partier. Båda dessa meningsyttringar kunna lätt vederläggas och bemötas med det matematiska argumentet att F. K. P. R:s och socialistpartiets två petitioner erhöllo över en halv million namnunderskrifter på sin fordran på lika rösträtt och att gentemot de 47 medlemmar, som lämnade F. K. P. R. i maj, 302 nya medlemmar ha vunnits och nya vinnas varje dag.

Så på det hela taget äro våra utsikter goda. Men... kriget rasar fortfarande, och vem kan vara säker på morgondagen?

Martina G. Kramers.

»Kökets Hindenburg»

är det namn, som givits fru Hedvig Heyl i Berlin, som sedan krigets början stått i spetsen för en av de viktigaste rörelserna bland de tyska kvinnorna. Samma dag, som krigsförklaringen utfärdades, framlade hon för krigsministeriet en petition om bildandet av en "Nationaler Frauendienst", bestående av alla rikets kvinnor. Många uppgifter ha övertagits av denna organisation, av vilka den viktigaste utgjordes av arbetet på konservering av olika födoämnen.

Svenskt rösträttsnytt via Berlin.

Den i Berlin utgivna Zeitschrift für Frauenstimmrecht för 15 juli innehåller en tydligen från bästa källa härflytande kort och koncis framställning av den kvinnliga rösträttsfrågans nuvarande läge i Sverige jämte redogörelse för den av L. K. P. R. föranstaltade interpellationen av kandidaterna vid senaste landstingsval och dess resultat, allt saker, som äro väl kända för denna tidnings läsare. Härom är således intet att säga, men artikeln slutar med en upplysning, som är så mycket mer anmärkningsvärd, som den når oss först genom ett annat lands press. Då vi sålunda sväva i okunnighet om vad, som åsyftas, nöja vi oss med att för dagen i översättning återge den tyska tidningens ord, som lyda:

Oaktat de konservativa i allmänhet äro motståndare till kvinnorösträtten, göra sig likväl även i deras led strömningar gällande till förmån för denna nyhet. Det är därför betecknande att det i konservativa kretsar sprides ett flygblad av en konservativ kvinna, som varnar det konservativa partiet för att förlora kontakten med kvinnorörelsen på samma sätt som den förut förlorat kontakten med arbetarrörelsen. Flygbladets författarinna är på intet sätt vän av kvinnorösträtten, men hon inser att den skall komma och bli en politisk faktor, som man måste räkna med.

Det är för ofta påpekat,

skriver Mia Leche i en cirkulärartikel i landsortspressen, för att direkt behöva understrykas, att, vad som nu göres för kvinnorösträttens sak, göres också direkt för fredens. Även de politiskt otränade, de som icke för egen räkning eftersträva delaktighet i samhällsfrågornas mångskiftande detaljer, böra känna det som en oavvislig plikt, en nödvändig gärd av solidaritet att för stärkande av fredssaken medverka till att kvinnorna få sin medborgarrätt.

Föreningsmeddelanden.

Arvika F. K. P. R. hade söndagen den 30 juli anordnat en utfärd med ångaren Glavsfjorden med bortåt ett 100-tal av föreningens medlemmar och utomstående. Målet var det vackert belägna Sulvik längst inne i den fjordliknande vik, som Glavsfjorden bildar vid sin norra ända. Det blev en uppfriskande tur i det vackraste väder. Som föredragshållare ej hade kunnat anskaffas, fingo deltagarna nöja sig med en enkel utfärd i det gröna. Kaffe kokades ombord och vid framkomsten dukades det upp i en täck björkdunge under den gemytligaste stämning. Dragspelslåtar och sång avlöste varandra. Som kaffe och bröd var rikligt tilltaget, fick ortsbefolkningen, som strömmade till, mot ersättning förse sig därav. Under tiden såldes en hel del ex. av Rösträttstidningen. Men det fanns också de, både män och kvinnor, som bestämt vägrade ta emot den, även då den erbjöds till skänks! Kl. 6.30 voro de lustresande åter i hamn, och F. K. P. R:s ångbåtstur fick bliva ett av sommarens ljusa minnen.

Huskvarna F. K. P. R. har i vår under måndagsaftnarna anordnat samkväm växelvis för föreningens medlemmar och för kvinnlig ungdom, vid vilka senare de unga själva delvis fått sörja för underhållningen genom sång, musik, uppläsningar m. m. Två gånger har anordnats offentlig aftonunderhållning med föredrag av fru Alma Eichorn från Jönköping. Fru E. föreläste första gången på ett utmärkt sätt om Jenny Lind, andra aftonen blev en särdeles roande och stämningsfull Sigurdafton.

I slutet av maj hölls en trädgårdsfest å Tormenås. Av nettobehållningen fördelades en summa mellan L. K. P. R:s resetalarfond, Förstamajblommekommittén i Huskvarna och den nyligen av Hem och hushållning inrättade husmodersskolan, som inrymts i F. K. P. R:s hus.

Stockholm, Ivar Haeggströms Boktryckeri A. B., 1916.